

Sudska razmatranja slučajeva nasilja u porodici u BiH

ADISA ZAHIRAGIĆ

SUDIJA KANTONALNOG SUDA U
SARAJEVU

Pojam

- Pravo na privatnost i nasilje kao javni problem
- Kršenje ljudskih prava
- Nasilje kao lični, porodični i društveni problem

Definicije

- Sve što jedna osoba čini drugoj bez njenog odobrenja
- Svaki postupak koji razara,ugrožava,povrjeđuje i ponižava ljudsko biće
- Skup ponašanja čiji je cilj kontrola nad drugim osobama upotrebom sile,zastrašivanja i manipuliranja
- Prema međ.deklaraciji;(eliminisanje nasilja prema ženi)” nasilje protiv žena je svaki čin nasilja na osnovi razlike u spolovima koji rezultira u fizičkom,seksualnom ili psihološkom ozljeđivanju ili zlostavljanju žena,uključujući i prijetnje,prinudu ili namjerno lišavanje slobode,koje se može pojaviti u privatnom ili društvenom životu.”

Nasilje u porodici kao:

1. Oblik ugrožavanja ljudskih prava
2. Kao društveni model ponašanja
3. Kao rodno uslovljeno ponašanje
4. Kao zdravstveni problem porodice i društva

Nasilje kao oblik ugrožavanja ljudskih prava

- **UNIVERZALNA DEKLARACIJA O LJUDSKIM PRAVIMA PREDVIĐA:**” da svako ljudsko biće ima pravo na život, slobodu i ličnu bezbjednost, jednaku platu za jednaki rad, standard života primjeren zdravlju i dobrobiti, pravo na obrazovanje, zaštitu od ropstva i jednaku pravnu zaštitu.”
- Ljudska prava kao neotuđiva prava često nisu priznata i dostupna ženama;
- Nasilje prema ženama-ugrožavanje osnovnih ženskih ljudskih prava;
- Žene imaju pravo na jednaka uživanja i zaštitu svih ljudskih prava i osnovnih sloboda;

Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda

- Usvojena 1950.god., stupila na snagu 1953.god., nakon čega su usvojeni i dodatni Protokoli;
- Ima specifičnu težinu za države članice Vijeća Evrope i njena ratifikacija je politički uslov u članstvo Vijeća Evrope;
- Konvencija ima neposredni efekat na domaće zakonodavstvo i domaći sudovi mogu neposredno razmatrati odredbe Konvencije; (član 3, 8 i 14))
- Snažan mehanizam za sprovođenje konvencije (Evropski sud za ljudska prava) i konačne odluke suda su pravno obavezujuće za države kojih se tiču.

Nasilje kao društveni model ponašanja

- Ravnoteža moći između muškarca i žene nejednako raspoređena još od antičkog vremena
- Žene se još uvijek prihvaćaju u okviru svojih tradicionalnih uloga
- Muškarac je taj koji još uvijek ima pozicije moći
- Fenomen “moralne žene”
- Fenomen ženske šutnje, stida ili srama

Nasilje kao rodno uslovljeno ponašanja

- Rod kao društveno uslovljena kategorija
- Nepoštivanje druge osobe zbog njenog roda
- Alternativa-gender jednakost-koncept po kome su sva živa bića slobodna da razviju svoje vlastite sposobnosti i naprave slobodan izbor bez ograničenja

Nasilje kao zdravstveni problem

- Svjetska zdravstvena organizacija posmatra zdravlje kao “stanje potpune tjelesne, duševne i socijalne dobrobiti, a ne samo odsutnost bolesti ili nesposobnosti”
- Nasilje mijenja zdravlje žene i djeteta
- Žensko zdravlje je društveni problem
- Žensko zdravlje u domenu javnog zdravlja

Krivični zakon FBiH

- **član 222 krivično djelo “nasilje u porodici”**
- **stav 1** “ko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili psihičko zdravlje člana svoje porodice” kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine;
- **Nasilje**- podrazumjeva sve oblike fizičkog, psihičkog, emocionalnog, duhovnog i ekonomskog nasilja koji dovodi do ugrožavanja tjelesnog integriteta i duševnog zdravlja. Najčešće se čini upotrebom fizičke sile i prijetnjom;
- **drsko i bezobzirno ponašanje**- podrazumjeva ponašanje koje odstupa od uobičajenog ponašanja u porodici što sud cijeni u svakoj konkretnoj situaciji. (zabrana kretanja člana porodice, uvrede, psovke i sl.)

Krivični zakon FBiH

k.d.nasilje u porodici

- Stav 2 “ko krivično djelo iz stava 1 ovog člana učini prema članu porodice s kojim živi u zajedničkom domaćinstvu”, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine;
- Stav 3 “ako je pri učinjenju krivičnog djela iz stava 1 i 2 ovog člana upotrijebljeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno da teško ozlijedi tijelo ili naruši zdravlje”, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine;
- Stav 4 “ako je krivičnim djelom iz stava 1 do 3 ovog člana član porodice teško tjelesno ozlijeđen ili mu je zdravlje teško narušeno ili ako je kr. djelo iz st.1 do 3 ovog člana učinjeno prema djetetu ili maloljetniku”, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina
- Stav 5 “ako je krivičnim djelom iz st. 1 do 4 ovog člana prouzrokovana smrt člana porodice”, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do petnaest godina
- Stav 6 “ko usmrti člana i kojeg je prethodno zlostavljao”, kazniće se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora

KZ RS

k.d. Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici

- (1) Ko primjenom nasilja, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojstvo, tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana svoje porodice ili porodične zajednice, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine
- (2) Ako je pri izvršenju djela iz stava 1. ovog člana korišćeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo podobno da tijelo teško povrijedi ili zdravlje naruši, učinilac će se kazniti od tri mjeseca do tri godine
- (3) Ako je usljed djela iz st 1 i 2 ovog člana nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušenje zdravlja ili su ona činjena prema maloljetnom licu, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do pet godina
-

KZ RS

k.d. Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici

- (4) Ako je usljed djela iz prethodnih stavova nastupila smrt člana porodice ili porodične zajednice , učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do dvanaest godina
- (5) Ko liši života člana porodice ili porodične zajednice kojeg je prethodno zlostavljao, kazniće se zatvorom najmanje deset godina
- (6) Pod porodicom ili porodičnom zajednicom u smislu ovog djela podrazumijevaju se i bivši
- supružnici i njihova djeca, kao i roditelji bivših supružnika.

Sankcije u FBiH

- Podaci o osuđujućim odlukama (izrečenim sankcijama) za krivično djelo nasilja u porodici u 2010. godini:
- Uvjetna osuda – 250
- Novčana kazna – 42
- Zatvor – 9

Uzroci nasilja u porodici

- Uglavnom isti odgovor sudija i tužilaca
- (teška ekonomska situacija, PTSP, ovisnost o opijatskim sredstvima, svade među partnerima, nizak prag tolerancije, „teška narav“ i sl.)

Uzroci nasilja u porodici

- Od ključne je važnosti da svi članovi zajednice na isti način shvataju uzroke nasilja u porodici. Ako tužioci vjeruju da nasilje u porodici uzrokuje jedan faktor, a sudije da ga uzrokuje drugi faktor, njihove reakcije mogu biti u sukobu. Taj sukob može podriti nastojanja da se žrtve zaštite, a počinioci pozovu na odgovornost.

Preporuke za procjenu predmeta nasilja u porodici

- *Sudovi su u obavezi - u skladu sa međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava - da osiguraju da krivična djela nasilja u porodici, uzimajući u obzir njihovu ozbiljnost, budu kažnjiva sankcijama koje su djelotvorne, srazmjerne i odvraćaju od vršenja daljih krivičnih djela*

Otežavajuće okolnosti

- Recidivizam kroz različite oblike (Trajanje nasilja u porodici kroz duži vremenski period (faktički povrat), različite vrste nasilja – davljenje, korištenje ili prijetnja korištenjem oružja ili opasnog oruđa, seksualni napad, silovanje ili pokušaj silovanja, uhođenje, ekstremna dominacija, izolacija žrtve od prijatelja i porodice

Otežavajuće okolnosti

- Ranjivost žrtava, degradiranje (dodatno ponižavanje) žrtve, ranije obraćanje žrtve nasilja u porodici za pomoć institucijama i javnim ustanovama , smještaj žrtve u sigurnu kuću, djeca svjedoci nasilja u porodici, zloupotreba alkohola ili droga, svjesno odugovlačenje krivičnog postupka od strane optuženog, pozicija društvene moći ili autoriteta optuženog, psihičko nasilje – dio zlostavljanja u okviru predmeta fizičkog nasilja u porodici

-

Olakšavajuće okolnosti?

- Porodični status optuženog, bitno smanjena uračunljivost, ekonomsko-socijalni status porodice / hraniteljska uloga počinioca, „dobro ponašanje“ optuženog pred sudom, kajanje, želje žrtve

Zaštita žrtve pred sudom

- pravo da se tretira sa poštovanjem i dostojanstvom;
- pravo da bude zaštićena od reviktimizacije uslijed izvršenog nasilja;
- pravo da joj se pruže sve informacije o njenim pravima (uključujući o ulaganju žalbe i naknadi štete, odnosno podnošenju imovinskopravnog zahtjeva);
- pravo da joj se identitet sačuva od medija, u skladu sa pozitivnopravnim propisima
- pravo da ne bude izložena predrasudama koje se tiču pola, roda, rase, etničke pripadnosti, starosti, izgleda, fizičkih i intelektualnih sposobnosti i drugih ličnih karakteristika;
- pravo da bude pitana samo ona pitanja koja su relevantna za sudski postupak;
- pravo da se preduzmu svi neophodni koraci kako bi se otklonio strah od budućeg napada;
- pravo na zaštitu sigurnosti;

- pravo da ne bude izložena predrasudama koje se tiču pola, roda, rase, etničke pripadnosti, starosti, izgleda, fizičkih i intelektualnih sposobnosti i drugih ličnih karakteristika;
- pravo da bude pitana samo ona pitanja koja su relevantna za sudski postupak;
- pravo da se preduzmu svi neophodni koraci kako bi se otklonio strah od budućeg napada;
- pravo na zaštitu sigurnosti;
- pravo da bude obaviještena, barem u slučajevima kada žrtve i njihove porodice mogu biti u opasnosti, o bjekstvu počinioca, odnosno privremenom ili trajnom puštanju na slobodu;
-

- pravo na preduzimanje posebnih mjera zaštite kao prema ugroženom svjedoku u sudskom postupku, što može značiti da se žrtva ne sasluša u istoj prostoriji u kojoj se nalazi počinitelj, odnosno da se koriste audio-vizuelna sredstva za ispitivanje žrtve ili da žrtva koristi uslugu psihologa ili drugog stručnog lica kao pomoć pri svjedočenju;
- pravo da se osiguraju - u skladu sa organizacionim mogućnostima suda - odgovarajuće usluge podrške, tako da prava i interesi žrtve budu propisno predstavljeni i uzeti u obzir.

Sudsko odlučivanje

- „Blaža“ kvalifikacija djela nasilja u porodici - faza potvrđivanje optužnice
- Postupanje suda prema zahtjevu za izdavanje kaznenog naloga
- Uslovna/uvjetna osuda
- Opoziv uvjetne osude
- Izricanje mjere zaštitnog nadzora uz uvjetnu osudu
- Izricanje mjera sigurnosti
- Veza sa predmetima kod primjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u FBiH

Opće preporuke za sudije i tužioce

- Edukacija i liderstvo
- Analiza kaznene politike viših (apelacionih) sudova